

Z KRONIKI

Międzynarodowego Towarzystwa Kryminologicznego

The next World Congress of International Society of Criminology, will take place in Seoul (Korea) from the 23rd to the 28th of August in 1988.

Theme will be „Crime and Justice in a Changing World: perspectives in Asia and in the international community”.

The second Colloquium of the International Center of Research on Delinquency, Marginality, and Social Relations took place in San Sebastian (Basque Institue of Criminology) the 29th and 30th of June, 1995.

The theme for the Colloquium „Racismo minorias, carcel. Soluciones desde la investigation y los derechos humanos”.

The 50th International Course of Criminology took place in Mexico City at the University of La Salle from the 3rd to the 7th of April, 1995.

It was dedicated to the theme „Justice and attention to victims of crime”.

Publication of the principal papers from the 50th International Course of Criminology will be transmitted in the next issue of the International Annals of Criminology (November, 1995).

Stanowisko Zarządu Głównego

Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego

im. profesora Stanisława Batawii

w kwestii zmian w ustawie o zapobieganiu narkomanii

(projekt przygotowany przez prof. dr hab. Krzysztofa Krajewskiego)

1. Problem narkotyków i narkomanii ma dwa aspekty, podaż oraz popyt (czyli konsumpcję), który to fakt musi uwzględniać także ustawodawstwo karne. Konsumentom narkotyków to osoby wymagające przede wszystkim zabiegów profilaktycznych i stosownej pomocy, a w skrajnych przypadkach leczenia, rehabilitacji i resocjalizacji. O ile więc podaż narkotyków może być traktowana jako problem prawnokarny i kryminalnopolityczny, brak jest bowiem w tym zakresie skonkretyzowanych alternatyw, o tyle popyt powinien być traktowany przede wszystkim jako problem socjalny i medyczny, a zasada, iż interwencja prawnokarna stanowi ultima ratio polityki społecznej powinna nabierać szczególnego znaczenia.

2. Kryminalizacja konsumpcji narkotyków jest nieefektywna. Kara kryminalna

nie może bowiem zmusić osoby uzależnionej do porzucenia nałogu. Równocześnie wciąganie konsumentów narkotyków w obszar bezpośredniego zainteresowania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości ma jednoznacznie negatywne konsekwencje, przyczyniając się jedynie do umacniania podkulturowego stylu życia i destrukcji zdolności do normalnego pełnienia ról społecznych. Kryminalizacja konsumpcji nakłada także na organy ścigania obowiązki, którym tak ze względu na rozmiary zjawiska, jak i jego charakter, nie są one w stanie podolać. Rezultatem jest ignorowanie zasady legalizmu i ściganie o wysoce selektywnym charakterze. Konsekwencją owego deficytu możliwości wykonawczych prawa karnego w obszarze narkomanii i narkotyków jest niezdolność do realizacji przezeń, czy to funkcji odstraszającej, czy też symbolicznej, wobec konsumentów potencjalnych.

3. Przyjęcie przez ustawę o zapobieganiu narkomanii z 1985 r. tzw. podejścia profilaktyczno-leczniczego wobec osób uzależnionych było rozwiązaniem generalnie słusznym, które powinno być utrzymane i kontynuowane również w obecnych warunkach. W tym kontekście pamiętać należy, iż brak kryminalizacji posiadania środków odurzających i psychotropowych był właśnie elementem tego podejścia. Ustawodawca wyszedł ze słusznego założenia, iż posiadanie narkotyków jest warunkiem koniecznym ich konsumpcji; tym samym kryminalizacja posiadania jako „zachowania” powszechnego wśród konsumentów narkotyków, jest zawsze równoznaczna z kryminalizacją samej konsumpcji z wszystkimi tego negatywnymi konsekwencjami.

4. Faktem jest jednak, iż posiadanie narkotyków może być przygotowaniem nie tylko do ich konsumpcji, ale także czynnością przygotowawczą do takich czynów jak wprowadzanie do obrotu, czy handel, towarzyszyć przemytowi, czy też mieć miejsce bezpośrednio po zakończeniu produkcji. Biorąc pod uwagę, iż wszystkie te czyny są w praktyce trudne do ujawnienia i udowodnienia jeśli sprawcy nie schwytają się na gorącym uczynku, kryminalizacja posiadania może stanowić istotne ułatwienie działań organów ścigania zmierzających do zwalczania nielegalnej podaży narkotyków. Biorąc pod uwagę przemiany zjawiska obrotu nielegalnymi narkotykami jakie zaszły w Polsce po roku 1989, przede wszystkim jego narastanie jak i pojawienie się rynku „klasycznych” narkotyków, taka kryminalizacja posiadania środków odurzających lub psychotropowych, która miałaby ułatwić policji zwalczanie ich podaży, może być rozwiązaniem uzasadnionym. Podstawowym zadaniem stojącym przed ustawodawcą jest w takiej sytuacji odróżnienie takiego posiadania, którego celem jest wprowadzenie narkotyków do obrotu (które powinno być karalne), od posiadania na cele własnej konsumpcji (które powinno pozostać czynem niekaralnym).

5. W praktyce udowodnienie zamiaru towarzyszącego posiadaniu narkotyków jest niemożliwe. Dlatego, wzorem wielu innych ustawodawstw, przyjąć należy, iż odpowiedzialność karna „zaczyna się” jeśli sprawca posiada ilość narkotyku przekraczającą pewną wielkość wagową określoną bezpośrednio w ustawie, stosownym rozporządzeniu wykonawczym, czy wytycznych sądowych (odpowiadającą mniej więcej porcji konsumpcyjnej lub jakiejś jej wielokrotności), z czym łączy się domniemanie zamiaru wprowadzenia do obrotu. Jest rzeczą oczywistą, iż jest to rozwiązanie w pewnym sensie arbitralne, mające również słabe strony. Odgranicza

ono jednak w sposób jasny czyny niekaralne od karalnych i dlatego jest lepsze od posłużenia się procesową zasadą oportunistu, która może prowadzić do dowolności decyzji.

6. Podkreślić należy, iż rozwiązanie takie nie może być w żadnym wypadku utożsamiane z legalizacją narkotyków. O legalizacji można mówić tylko wtedy, gdy istnieje możliwość legalnego nabywania narkotyków. Równocześnie posiadanie narkotyków, nawet w niewielkich ilościach, pozostawałoby nadal, zgodnie z treścią art. 13 ust. 4 ustawy o zapobieganiu narkomanii, działaniem bezprawnym, upoważniającym do konfiskaty nielegalnie posiadanych środków. Podkreślić należy również z całą mocą, iż niekaralność jakiegoś zachowania nie oznacza, iż ustawodawca ocenia je pozytywnie, a tym bardziej zachęca doń, nie jest bowiem funkcją prawa karnego wyznaczanie granicy między dobrem a złem. Celem powyższych rozwiązań jest jedynie ochrona narkomanów, a więc osób chorych, przed negatywnymi konsekwencjami kryminalizacji i związanej z tym stygmatyzacji.

7. W tym kontekście z zadowoleniem powitać należy fakt, iż projekt nowelizacji ustawy z 1985 r. przygotowany w Ministerstwie Sprawiedliwości częściowo przynajmniej wychodzi naprzeciw przedstawionym tu postulatom, przewidując niekaralność posiadania niewielkich ilości pewnych narkotyków, przede wszystkim tzw. „miękkich”, tzn. marihuany i haszyszu. Wątpliwości budzi natomiast próba wykorzystania kryminalizacji posiadania narkotyków „twardych” takich jak heroina, kokaina czy amfetamina do celów terapeutycznych, poprzez stworzenie możliwości stosowania zamiast kary kryminalnej środków alternatywnych, które miałyby motywować osobę uzależnioną do podjęcia leczenia odwykowego. Rozwiązanie takie jest na pewno o wiele lepsze niż bezwzględna kryminalizacja każdego posiadania, jaką przewiduje projekt przygotowany w Ministerstwie Zdrowia. Zastrzeżenia musi budzić jednak kryminalizacja, której wyłącznym właściwie celem ma być motywowanie do podjęcia leczenia. Równocześnie, abstrahując od wspomnianego problemu nieuchronnej, daleko posuniętej selektywności ujawniania tego typu czynów, co stawia pod znakiem zapytania szerszy sens terapeutyczny tych instytucji, podkreślić należy, iż w przypadku gdy system leczenia odwykowego będzie mało efektywny, po upływie pewnego czasu więzienia nieuchronnie zaczną zapęłniać się osobami, które nie dopuściły się żadnego innego czynu karalnego poza posiadaniem niewielkiej ilości narkotyku na cele własnej konsumpcji. Byłby to na pewno jednoznacznie negatywny efekt proponowanych rozwiązań. Dlatego też możliwość stosowania środków alternatywnych powinna być przewidziana przede wszystkim w tych sytuacjach, gdy osoba uzależniona dopuszcza się pospolitego przestępstwa kryminalnego lub czynów polegających na tworzeniu podaży narkotyków, w którym to zakresie obecny art. 34 ustawy z 1985 r. daje zbyt ograniczone możliwości. Natomiast posiadanie niewielkich ilości, również narkotyków „twardych”, powinno pozostać niekaralne. W ten sposób sama konsumpcja narkotyków pozostałaby problemem czysto społecznym i medycznym, a organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości mogłyby skoncentrować posiadane (skromne w polskich warunkach) siły i środki na zwalczanie nielegalnej podaży narkotyków.

Redakcja ARCHIWUM KRYMINOLOGII

uprzejmie informuje, że w Zakładzie Kryminologii Instytutu Nauk Prawnych PAN (00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72, tel. 26-84-84) są do nabycia dwa ostatnie tomy: XIX i XX „Archiwum Kryminologii”.

W tomie XIX, w dziale: *Dokumenty*, znajdują się:

- Wskazania Narodów Zjednoczonych dotyczące Zapobiegania Przestępczości Nieletnich (Wskazania Rijadskie)
- Wzorcowe Reguły Minimum Narodów Zjednoczonych dotyczące Wymiaru Sprawiedliwości wobec Nieletnich (Reguły Bejijskie)
- Reguły Narodów Zjednoczonych dotyczące Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności.

W dziale *artykułów* w tym samym tomie, opublikowano dwa dotyczące polskiej polityki karnej:

prof. J. Jasińskiego: Obraz polityki karnej lat osiemdziesiątych i początku lat dziewięćdziesiątych (1980–1991) oraz

dr J. Szumskiego: Główne kierunki polityki karnej realizowanej przez kolegia do spraw wykroczeń w latach 1972–1989, a nadto

dr hab. A. Kossowskiej: Środowiskowo-przestrzenne uwarunkowania przestępczości (wybrane zagadnienia współczesnej ekologii przestępczości),

dr J. Krawczyka: Losy życiowe młodych mężczyzn, którzy w nieletniości popełnili, co najmniej jedno przestępstwo pod wpływem alkoholu,

dr G. Rdzanek-Piwowar: Granice nieletniości w polskim prawie karnym oraz po raz pierwszy opublikowaną analizę orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach rehabilitacyjnych w latach 1988–1991 autorstwa dr M. Stanowskiej wraz z aneksem zawierającym listę skazanych na karę śmierci i dożywotniego więzienia, zrehabilitowanych przez Sąd Najwyższy i listę sędziów.

Tom XX „Archiwum Kryminologii”, dział *Dokumenty*, zawiera:

Podstawowe Zasady Niezależności Sądów i Niezawisłości Sędziów

Wskazania dotyczące Roli Prokuratorów

Podstawowe Zasady dotyczące Roli Adwokatów

Wzorcowe Reguły Minimum Narodów Zjednoczonych dotyczące Środków Alternatywnych wobec Pozbawionych Wolności (Reguły Tokijskie)

– Wzorcową Umowę o Przekazywaniu Dozoru nad Przestępcami Warunkowo Skazanymi lub Warunkowo Zwolnionymi.

W dziale *Materiały* tegoż tomu pomieszczono:

dr B. Gruszczyńskiej: Przestępczość w Warszawie w 1992 r. oraz

dr J. Migdała: Alkoholizowanie się młodzieży szkolnej (na podstawie badań w szkołach w Bochni w latach 1913, 1967, 1990).

Dział *Artykułów* zawiera:

dr hab. A. Kossowskiej: Sytuacyjne zapobieganie przestępczości

dr B. Stańdo-Kaweckiej: Neutralizacja normy „nie kradnij” w genezie przestępczości nieletnich dr J. Szumskiego: System środków penalnych w projekcie kodeksu

wykroczeń dr I. Rzeplińskiej: Kara konfiskaty mienia w prawie polskim i obowiązującym na ziemiach polskich oraz w praktyce jego stosowania mgr M. Kielasińskiego — sędziego Sądu Apelacyjnego w Lublinie: Raport o sądowych morderstwach — analiza skazań na karę śmierci sądów wojskowych działających na terenie Lublina w latach 1944–1945 wraz z aneksami. Aneks I: wykaz sędziów sądów wojskowych, działających na terenie Lublina w latach 1944–1945, biorących udział w skazywaniu żołnierzy AK i BCh na karę śmierci oraz wykaz ich ofiar; Aneks II: Odpisy niektórych spośród wydanych wyroków i informacje o przeprowadzonych egzekucjach.